

Zuid-Hollands Landschap

*Geuren en
kleuren in de
herfst!*

Vleermuisroute en Van Rijckevorselroute

Wandelen (en rolstoelen)
door het Staelduinse Bos

3,5 en 2,5 km

Welkom in het Staelduinse Bos

Het Staelduinse Bos blijft verrassen: een oud, heuvelachtig loofbos, omringd door graslanden en spiegellende kassen. Het was baron Van Rijckevorsel die het bos in de 19de eeuw op een serie rivierduinen liet aanleggen. Resten van zijn landgoed zijn nog altijd terug te vinden, net als talrijke Duitse bunkers, waarin zes soorten vleermuizen overwinteren. In de herfst is er bovendien een overvloed aan paddenstoelen te vinden. Al met al een prachtige plek om te wandelen – of om met de rolstoel te verkennen.

*Beleef
de natuur
dichtbij!*

Vleermuisroute en Van Rijckevorselroute

OP WEG

Start

Parkeerterrein aan de Oude Hooislag, einde van de Papedijk, 2691 NH 's-Gravenzande.

Bekijk in Google Maps

Markering

De Vleermuisroute (3,5 km) is gemarkeerd met rode paaltjes.

De Van Rijckevorselroute (2,5 km) is gemarkeerd met een blauw rolstoelsymbool.

Bereikbaarheid

OV: neem vanaf busstation Naaldwijk buslijn 31. Stap uit bij halte Heenweg aan de Naaldwijkseweg in 's-Gravenzande. Wandel via de Heenweg naar de N220. Steek deze over naar de Papedijk, hou verderop rechts aan en wandel naar het Staelduinse Bos (totaal 25 minuten lopen). Zie voor de details [9292.nl](https://www.9292.nl).

Auto: volg vanuit Rotterdam de N220 richting Hoek van Holland. Ga ter hoogte van Heenweg bij het verkeerslicht linksaf.

Hou verderop rechts aan en volg de dijk tot aan de parkeerplaats.

Vleermuisroute en Van Rijckevorselroute

Horeca

Langs de route is geen horeca.

Rolstoelen

De Van Rijckevorselroute is geschikt voor rolstoelen, kinderwagens en buggy's. De paden zijn halfverhard en doorgaans goed berijdbaar.

Honden

Honden mogen aangelijnd mee.

Herfst sfeer in het Staelduinse Bos

Vleermuisroute en Van Rijckevorselroute

Bekijk de route in Google Maps

Heenweg

N220

Staelduinlaan

P

Papedijk

Staelduinse

Bos

5

6

Start

P

Lange Bonnen

2

1

4

3

Korte Bonnen

- ● ● ● ● Vleermuisroute
- ● ● ● ● Van Rijckevorselroute

Tik op de nummers voor informatie

Wandel vanaf de parkeerplaats het bos in en volg even verder de rode palen naar rechts. Het pad komt uit bij een woonhuis en een kruising. Hier splitsen de rode en de blauwe route.

1 D'Oude Koestal

Vanaf de kruising gaat rechtdoor een pad naar **bezoekerscentrum d'Oude Koestal**. De heemtuin voor de boerderij geeft een beeld van alles wat groeit en bloeit in deze omgeving. Check daarna of het bezoekerscentrum is geopend (doorgaans za. 13-16, zo. 11-16, soms wo. 13-16 uur). Binnen vind je allerlei weetjes over de natuur en over de ontstaansgeschiedenis van het Staelduinse Bos. De geschiedenis in het kort: in de middeleeuwen blies de wind het zand langs de Maasmonding op tot duinen.

De routemarkeringen staan naast het pad

Een handvol vissers vestigde zich in dit duingebied. Zij plaatsten fuiken in de rivier, die werden vastgezet met lange houten palen of 'staelen'. Dat verklaart het eerste deel van de naam van het bos. Het tweede deel komt van baron Van Rijckevorsel, die na 1850 als eigenaar van het gebied een bos liet aanplanten. Op dat moment stond er al een boerderij. Hier woonde een pachtboer die toezicht hield op het landgoed en in de omgeving schapen liet grazen.

Ga op de kruising (met het gezicht naar het bezoekerscentrum) rechtsaf voor de Vleermuisroute (rode palen). Ga linksaf voor de Van Rijckevorselroute (volg het pad en ga bij de kruising met een hek rechtdoor; volg het blauwe rolstoelsymbool).

kaart

2 Uitzichtpunten

Langs de rode route passeer je twee uitzichtpunten. Achter het eerste kijkscherm ligt een door het Zuid-Hollands Landschap gegraven poel. Dit is het domein van kikkers, padden en libellen. Spectaculair wordt het in de schemering, als watervleermuizen vlak boven het water op insecten jagen. De toren een stukje verderop kijkt uit over de glazen zee van het Westland en over enkele stukjes weiland, waar al eeuwenlang vee graast. Door de arme zandgrond is het plantenaanbod zeer gevarieerd. Kom in de winter om hier naar de rammelende hazen te kijken. Mannetjeshazen (rammelaars) vechten dan – soms als kangoeroes staande op hun achterpoten – om de gunst van de vrouwtjes.

Groene kikker

Grote bonte specht

3 Productiebos

Kleine paadjes slingeren door een deel van het bos dat grotendeels ongemoeid is gelaten. Af en toe werd er wat eikenhout geoogst, maar daar bleef het bij. Na een bocht wordt het pad ineens een stuk rechter: dit deel fungeerde als productiebos. In de tijd van de baron waren jacht en houtkap de belangrijkste functies van het bos. Hier, in de luwte van de bosrand, konden de bomen flink doorgroeien. Nu mogen de dode bomen blijven liggen omdat ze voor extra leven zorgen. Zo vreten talrijke insecten zich door het rottende hout heen – en daar komen dan weer hongerige spechten op af. De holle bomen bieden overdag onderdak aan grootoorvleermuizen. In de schemering wordt duidelijk dat deze naam meer dan terecht is: hun oren zijn inderdaad gigantisch!

4 Paddenstoelen

Het contrast aan weerszijden van het pad is groot: links doemt een hoge duinenrij op, rechts zijn de duinen afgegraven en beginnen buiten de bosrand biljartvlakke akkers. Direct aan de voet van het hoge duin ligt het bos net wat lager dan elders. Hier groeien bomen die van natte voeten houden. Dit is dé plek om in de herfst naar paddenstoelen te zoeken. Ruik je een weeë, penetrante geur? Grote kans dat het een stinkzwam is. Bevestiging krijg je door naar de vorm van de paddenstoel te kijken: de Latijnse benaming *phallus impudicus* (schaamteloze penis) geeft aan waar je op moet letten.

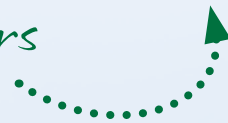
Paddenstoelen zoeken

Er liggen hier heel veel wandelpaden
waar mensen lekker kunnen wandelen.

Bekijk een filmpje over de bunkers

5 Bunkerdorp

In de Tweede Wereldoorlog bouwde de Duitse bezetter een groot aantal bunkers in het bos. Bordjes geven aan dat dit nu een vleermuizenreservaat is – en dus niet toegankelijk voor publiek. De dikke muren van de bunkers zorgen voor een hoge luchtvochtigheid en een constante temperatuur: ideaal voor de winterslaap van vleermuizen. Zes soorten brengen hier de winter door. De meervleermuizen vliegen zelfs speciaal naar het bos om hier te overwinteren. Toch eens zelf binnen kijken? Ga dan mee met een **excursie**.

kaart

6 Beukenlaan

Rond het meertje De Fles zijn nog resten van het landgoed te zien. De oude beuken hoorden bij een beukenlaan en ook andere bomen zijn in de tijd van de baron aangeplant. Achter het meertje zijn de robinia's te herkennen aan de diepe groeven in de stam, vlakbij liggen zelfs stukjes dennenbos. Veel ouder is de enorme eik die verderop langs het pad opdoemt: die stond er al twee eeuwen toen in 1843 de kleinzonen van koning Willem I hier kwamen jagen!

Hiermee ben je weer terug bij het begin. Hopelijk heb je genoten van een heerlijke wandeling!

Beuk van de baron

Tips voor optimaal gebruik

Deze interactieve PDF is speciaal bedoeld om er met je mobiele telefoon op uit te gaan. Met de knoppen kun je snel tussen de bezienswaardigheden en de routekaart bladeren. Voor de filmpjes, vogelgeluiden en links naar websites heb je verbinding met het internet nodig. Maar het kan ook prima zonder.

De route downloaden

Download de route thuis al naar je telefoon. Dan hoef je dat niet onderweg te doen, als er misschien geen internetverbinding is. Hoe?

Android: mail de PDF naar jezelf als bijlage of download via Google Drive. Op je telefoon staat vaak een app om PDF's te lezen.

iPhone: mail de PDF naar jezelf of download via iTunes. Voeg de PDF toe aan je iBooks via dit icoontje: .

De route uitprinten

Toch liever de route thuis uitprinten? Open de PDF in Acrobat Reader. Kies in het menu: Bestand > Afdrukken > Meerdere pagina's per vel > 2 op 2 > Afdrukken.

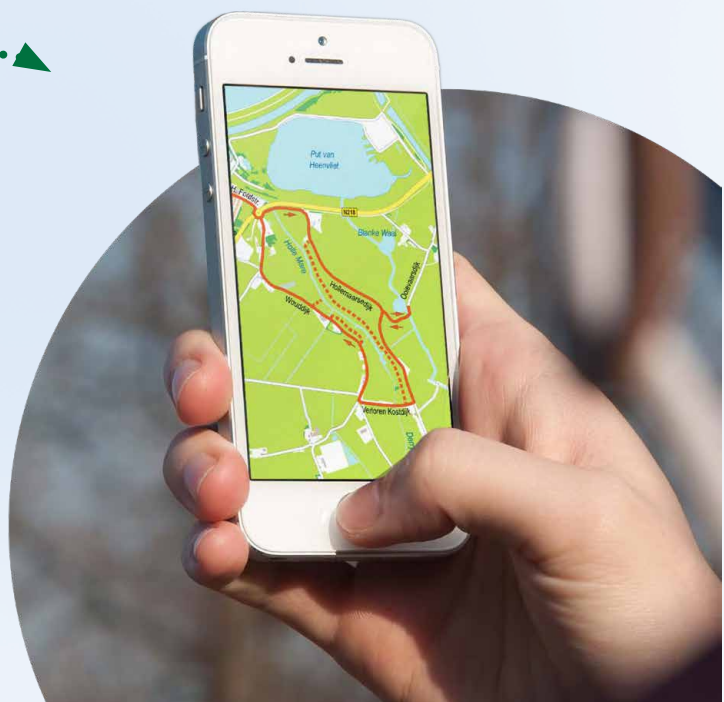
Wandelen met GPX

Deze route is ook beschikbaar als GPX-bestand. Hiermee volg de je route via je telefoon. Je hebt dan wel een app nodig die GPX-bestanden kan openen en de GPS-functie van je telefoon moet aan staan. **Op onze website** vind je tips voor Android en iPhone.

Download het
GPX-bestand van
de Vleermuisroute

Download het
GPX-bestand van de
Van Rijckevorselroute

*Op pad
met je mobiel*

Tikkie voor de natuur!

Voor mooie routes is jaarlijks veel geld nodig. Bruggetjes, hekwerk en bebording...

Wij houden het allemaal bij en zorgen ervoor dat de natuur in topconditie blijft.

Iedereen kan hier gratis van genieten, maar zonder donaties is dat niet op te brengen.

Help je mee onze routes in stand te houden?

Doe een Tikkie en steun de natuur.

Alvast bedankt voor je donatie!

Zuid-Hollands Landschap

Lekker gewandeld?

We zijn heel benieuwd wat je van de route vond en hoe het was om door onze natuurgebieden te wandelen. Reacties zijn voor ons heel waardevol voor het verbeteren en up-to-date houden van onze routes. Suggesties, opmerkingen en complimenten zijn welkom!

*Geef je mening
en help mee!*

Beoordeel deze route

*Volg het
Zuid-Hollands
Landschap!*

Zuid-Hollands Landschap